

БУХАРЕСТСЬКИЙ МИР 1918 РОКУ

На сучасному етапі вітчизняного державотворення, більш ніж у попередні роки, відчувається необхідність звернення до подій минулого для врахування досвіду попередників та напрацювання моделі сучасного розвитку власної держави. Перша світова війна стала значущим періодом, оскільки саме за її підсумками була створена нова геополітична конфігурація світу.

Надзвичайно цікавою сторінкою тих подій є дипломатична історія королівської Румунії. Затиснута між Центральним блоком та Антантою, країна, завдяки виваженій зовнішньополітичній позиції змогла скористатися ситуацією для збереження власної суверенності та відстояти національні інтереси. Різним аспектом румунської історії зазначеного періоду присвятили свої праці як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники такі як: С. Гакман [1], В. Виноградов [2], М. Мельтюхов [3], В. Ястребчак [5] та ін. Чимало корисної для аналізу інформації представлено в роботі А. Маргіломана, який перебував на посаді прем'єр-міністра королівської Румунії впродовж березня – жовтня 1918 р. [6].

Водночас, тема Бухарестського миру 1918 р. і досі викликає низку наукових питань та дискусій, оскільки саме він став тим поворотним моментом в румунській дипломатичній історії новітнього часу, коли «тактичний відхід» від «стратегічної лінії» дозволив відстояти власні державницькі інтереси.

В цілому для Румунії на початковому етапі війни склалося відносно вигідне становище. Оголосивши про власний нейтралітет, Бухарест тим часом накопичував ресурси для реалізації проекту створення «Великої Румунії» [4, с. 275–280]. До середини 1915 р. країні вдавалося утримуватися на власних позиціях, однак влітку того ж року країні Антанти значно активізували свою політичну активність в Румунії, намагаючись залучити останню до союзу. За її підтримку, союзники погоджувалися визнати територіальні претензії королівства на низку земель. Влітку 1916 р. румуни прийняли рішення вступити у війну. За висловом І. Бретіану «тепер або ніколи» [1, с. 71]. Всупереч оптимістичним прогнозам, військова кампанія 1916 р. закінчилася для країни поразкою. Армія була розбита в Трансільванії і в Добруджі, а вже у грудні уряд змушений був евакуюватися до Молдавії. З

тактичних міркувань Румунія мала домовлятися з Центральними державами. 5 лютого 1918 р. між А. Авереску, А. Макенzenом, Р. Кюльманом та О. Черніним відбулися переговори у Бухаресті щодо підписання миру.

Найбільше питань викликали території Південної та Північної Добруджі. 27 лютого О. Чернін мав розмову з королем Фердинандом I з цього приводу. На всі аргументи монарха, що «Румунія задихнеться без виходу до моря», О. Чернін відповідав, що країна має прийняти вимоги без обговорення. Повернувшись у Ясси король зібрав Коронну раду, яка і ухвалила рішення про підписання миру. 5 березня К. Аржетояну підписав прелімінарний договір з Центральним блоком у м. Буфтя. За ним Румунія зобов'язувалася: демобілізувати вісім дивізій; відмовитися від Добруджі; погоджувалася на «виправлення» кордонів на користь Австро-Угорщини; зобов'язувалася вислати французьку місію. Значимо, що умови миру більшість румунів сприйняли як зраду національних інтересів.

Зрештою, 24 квітня (7 травня) 1918 р. румунською делегацією на чолі з А. Маргіломаном був підписаний Бухарестський мирний договір. Акт складався з 23-х документів. Відповідно до умов Румунія мала: повернути Болгарії Південну Добруджу; Північна Добруджа до течії р. Дунай та впадіння його в Чорне море по Георгійовському гирлу відходила під спільне управління Центральних держав; інші протоки Дунаю залишалися під контролем Румунії, додатково їй було обіцяно забезпечення торгового шляху по залізничному сполученню Чернаводе – Констанца; до Австро-Угорщини переходили основні карпатські перевали, соляні, вугільні та нафтові родовища. Додатково, Румунія мала демобілізувати більшу частину армії, залишивши лише вісім дивізій [7].

Основну частину договору складала питання економічного характеру. Зокрема, Бухарест мав відшкодувати Німеччині всі витрати за утримання її військ на території країни, відшкодувати всі матеріальні збитки за втрачену власність, яких зазнали громадяни Центральних держав, сплатити кошти, призначені на утримання військовополонених тощо. Окремо в договорі прописувалося і «нафтове питання» [7]. Монопольна торгівля нафтою передавалася в руки акціонерному товариству в якому провідну роль відігравав австро-німецький капітал. Був зроблений акцент, що навіть бухарестський уряд мав купувати нафту виключно у створеній компанії. Містилися і інші пункти, які фактично перетворювали Румунію на колоніальну територію. Натомість, союзники погоджувалися визнати анексію королівством української Бессарабії.

Підписаний договір мали підтримати румунський парламент та король. Якщо з першим проблем не виникло, то румунський монарх відмовлявся його підписувати. Тим часом в самій Румунії події швидко змінювалися. Наприкінці жовтня 1918 р. «пронімецький» уряд А. Маргіломана пішов у відставку, новий кабінет очолив К. Коанде, який після призначення заявив: «Ми маємо найбільший інтерес стати до загального миру поруч, у військовому розумінні, з нашими союзниками [Антантою]» [1, с. 76]. Незабаром румунський уряд надіслав фельдмаршалу А. Макензену ультиматум з вимогою негайно вивести війська з країни. 27 жовтня (9 листопада) йому ж була направлена нота про денонсацію підписаного миру – Румунія вийшла із війни та повернулася до табору країн-переможниць.

Таким чином, дипломатичне балансування Румунії впродовж війни дало можливість її уряду поступово впроваджувати у життя проект створення «Великої Румунії». За підтримки західних союзників, Бухарест став вважати себе останнім «охоронцем» Європи від більшовизму. Натомість, Антанта передавала Румунії Трансільванію, українську Бессарабію і Буковину та частину Банату.

Література

1. Гакман С.М. Сепаратний мирний договір Румунії з країнами Четвертого Союзу: мотиви, рішення, наслідки. *Історична панорама*. 2004. Вип. II. С. 68–79.
2. За балканскими фронтами Первой мировой войны / отв. ред. В.Н. Виноградов. Москва : Индрик, 2002. 504 с.
3. Мельников М.И. Бессарабский вопрос между мировыми войнами 1917-1940. Москва : Вече, 2010. 464 с.
4. Попенко Я.В. Реалізація ідеї створення «Великої Румунії» у зовнішньополітичній діяльності Бухаресту впродовж першої чверті ХХ ст. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*. 2017. Вип. 25. С. 275–280.
5. Ястребчак В.В. Феномен «Великой Румынии» и румынская дипломатия в годы Первой мировой войны. *Восточная политика Румынии в прошлом и настоящем (конец XIX – начало XXI вв.)* : материалы междунар. науч. конф., г. Тирасполь, 24–25 марта 2011 г. Москва : РИСИ, 2011. С. 21–33.
6. Marghiloman A. Note Politice 1897-1924 : 5 vol. București: Editura Institutului de Arte Grafice «EMINESCU», 1927. Vol. III : 1917-1918. 576 p.
7. «The Peace of Bucharest» – The Treaty of Peace Between Roumania and the Central Powers. Signed at Bucharest. 7 may. 1918. URL: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/routreat.html>. (дата звернення: 06.02.2019).